

Олена Калінюк
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету ім. І.І Мечникова

Анастасія Гуськова
студентка IV курсу факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ВПЛИВ НАРАТИВНОЇ СТРУКТУРИ (ЗМІНА ТОЧКИ ЗОРУ) НА СПРИЙНЯТТЯ ПОРТРЕТУ В РОМАНІ ГІЛЛІАН ФЛІНН "GONE GIRL"

Портретна характеристика в будь-якому художньому творі постає як багатофункціональна літературна категорія, що виходить за межі простого опису зовнішності персонажа. Вона охоплює зображення фізичних рис, міміки, жестів, манери поведінки та мовлення, формуючи цілісний і візуально виразний образ героя. У сучасному літературознавстві портрет трактується як структурно значущий компонент тексту, який впливає на інтерпретацію персонажа та спрямовує читацьке сприйняття. Тобто, портретна характеристика є не лише описовим прийомом, а важливим засобом художнього моделювання особистості.

Типологія портретної характеристики передбачає виокремлення зовнішнього, психологічного, соціального та мовного різновидів. Зовнішній портрет фіксує фізичні ознаки персонажа та може мати як статичний, так і динамічний характер, відображаючи зміни героя в розвитку сюжету (Калінюк, 1999). Психологічний аспект реалізується через опис емоційних станів, внутрішніх переживань, міміки й жестів, тоді як мовна характеристика підкреслює індивідуальні риси героя через особливості його мовлення. Сукупність цих компонентів забезпечує багатовимірність і глибину художнього образу.

Функціональний потенціал портрета виявляється у його здатності індивідуалізувати персонажа, розкривати його внутрішній світ та репрезентувати соціальну приналежність. Окрім первинної ідентифікаційної функції, портрет може розкриватися і через зовнішність персонажа (характерологічна функція). При цьому можливі різні варіанти співвідношення між зовнішнім та внутрішнім: зовнішність може відповідати характеру (принцип відповідності), може йому суперечити (принцип контрасту), або може бути нейтральною, залишаючи простір для розвитку характеру в ході оповіді (Кухаренко, 2004).

Наративна структура роману "Gone Girl" є ключовим елементом, що впливає на сприйняття портретів персонажів. Використання dual perspective –

почергова оповідь від імені Ніка і Емі – створює складну систему взаємодіючих і суперечливих портретів, що змушує читача постійно переоцінювати своє розуміння героїв.

Перша частина роману презентує дві паралельні оповіді: Ніка в теперішньому часі (після зникнення Емі) і Емі через її щоденникові записи (що охоплюють історію їхніх стосунків). Ця структура створює initially два різних портрети Ніка: той, який він створює сам, і той, який створює Емі в щоденнику.

Портрет Ніка в його власній оповіді є відносно симпатичним. Він постає як “confused and overwhelmed” (Flynn, 2012, 93). Чоловік, який опинився в жахливій ситуації. Його самокритичність, відвертість щодо своїх недоліків (зрада, брак амбіцій) роблять його *relatable, human*. Читач схильний довіряти його версії подій.

Портрет Ніка в щоденнику Емі є значно менш привабливим. Там він описується як людина, що поступово змінюється: від “charming, loving boyfriend” (Flynn, 2012, 110) до “distant, possibly abusive husband” (Flynn, 2012, 347). Емі фіксує його байдужість, грубість, ознаки можливої агресії. Цей портрет створює зрозумілий мотив для неї покинути його або навіть боятися його.

Портрет Емі в першій частині формується з кількох джерел: спогадів Ніка, її щоденника, свідчень інших персонажів. Ці джерела створюють образ гарної, кмітливої, але водночас й “slightly neurotic” (Flynn, 2012, 88) жінки, яка любила свого чоловіка, але страждала в шлюбі. Цей портрет викликає симпатію.

Драматичний поворот у середині роману – розкриття того, що щоденник є фальшивкою, а Емі жива і організувала своє зникнення – кардинально змінює сприйняття всіх попередніх портретних характеристик. Коли починається оповідь від імені справжньої Емі (не з щоденника), портрет її радикально трансформується. Замість “vulnerable, loving wife” (Flynn, 2012, 201) з'являється “brilliant, calculating, ruthless psychopath” (Flynn, 2012, 393). Ця зміна настільки різка, що читач відчуває дисонанс – важко поєднати ці два образи однієї людини.

Зміна точки зору дозволяє побачити, як кожен персонаж сприймає і описує іншого. Взаємні портрети є упередженими, *partial and motivated*. Нік описує Емі крізь призму своїх страхів, провини, злості. Емі описує Ніка крізь призму своїх маніпулятивних цілей, презирства, контролю.

Варто відзначити, що наративна структура змушує читача переживати те саме, що і Нік: спочатку бачити Емі такою, якою вона хоче, щоб її бачили, а потім виявити її справжню природу. Цей *narrative experience* створює особливий ефект – читач відчуває зраду, шок, що посилює емоційний вплив роману.

Unreliable narrator technique працює на двох рівнях (Nünning, 2005). Спочатку здається, що ненадійним наратором є Нік – його версія подій підозріла, він приховує інформацію (зраду). Але потім виявляється, що

справжнім ненадійним наратором є Емі – вона свідомо створює false narrative в щоденнику.

Чергування точок зору створює ефект dramatic irony. Читач іноді знає більше, ніж окремі персонажі. Наприклад, коли Нік описує свої дії, читач, який вже прочитав плани Емі, розуміє, як ці дії будуть інтерпретовані згідно з її сценарієм. Це створює напругу і посилює залученість читача у історію.

Наративна структура також впливає на temporal perception портретів. Портрет у минулому часі (в щоденнику Емі) контрастує з портретом у теперішньому (оповідь Ніка). Ця темпоральна різниця підкреслює тему зміни, transformation, або, як виявляється, simulated transformation (Nünning, 2005).

Використання першої особи в обох наративах створює intimacy, але водночас і limitation. Читач має доступ до внутрішнього світу кожного персонажа, але цей доступ mediated through їхню власну перспективу, яка може бути викривленою і упередженою. Наративна структура дозволяє показати “gap between self-perception і perception by others” (Booth, 1983, 259). Як Нік, так і Емі мають певне уявлення про себе, яке може не співпадати з тим, як їх бачать інші. Ці “gaps” розкривають психологічні характеристики персонажів.

Зміна точки зору також впливає на sympathy allocation. У першій частині симпатія, співчуття розподіляється приблизно порівну або навіть більше на користь Емі (як можливої жертви). У другій частині ця симпатія різко зміщується на користь Ніка. У третій частині симпатія стає ambivalent – обидва персонажі виявляються “morally compromised”. Наративна структура підкреслює тему constructed identity. Кожен персонаж створює наративи про себе і про іншого. Ці наративи є “forms of self-fashioning, ways of making sense of experience” (Booth, 1983, 258) але водночас і способами маніпуляції і контролю.

Фінальна частина роману, де обидва персонажі знають правду один про одного, але змушені співіснувати, створює ситуацію mutual transparency і водночас mutual performance. Портрети в цій частині можна охарактеризувати як цинічні, смиренні, токсично взаємозалежні. Таким чином, наративна структура роману “Gone Girl” з її змінами точки зору кардинально впливає на сприйняття портретів персонажів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калінюк О. О. Композиційно-мовленнєва форма «опис» в науково-фантастичному тексті. Одеса, 1999. 16 с.
2. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця: Нова книга, 2004. 272 с.
3. Booth W. C. The Rhetoric of Fiction. Chicago: University of Chicago Press, 1983. 552 p.
4. Nünning A. Reconceptualizing Unreliable Narration: Synthesizing Cognitive and Rhetorical Approaches. *Narrative Unreliability in the Twentieth-Century First-Person Novel* / Ed. by E. D’hoker, G. Martens. Berlin: De Gruyter, 2005. P. 89–103.
5. Flynn G. *Gone Girl*. New York: Crown Publishing Group, 2012. 422 p.